

MİLLÎ EDEBİYATIN OLUŞUMU, GENEL ÖZELLİKLERİ VE ŞİİRİ

MİLLÎ EDEBİYAT'IN OLUŞUMU

- Millî Edebiyat 1911 yılında Selanik'te çıkarılan *Genç Kalemler* dergisi etrafında *Ömer Seyfettin*, *Ziya Gökalp* ve *Ali Canip*'in başlatıkları ve 1923 yılına kadar süren edebiyat hareketidir.

OSMANLILIK

- Tanzimat Dönemi'nde ortaya çıkmış bir akımdır.
- Batılı devletlerin Osmanlının iç işlerine karışmasını önlemek düşüncesiyle ortaya atılmıştır.
- Amaç, Osmanlı Devleti bünyesindeki azınlıkları "din, mezhep, ırk" ayrımı gözetmeden "Osmanlı milleti" etrafında bir arada tutmaktır.
- Temel düşüncesi, Osmanlının eski ihtişamlı günlerine dönmektir.
- Azınlıklardan bir kısmı bu düşünceye destek vermiş ancak genel olarak milliyetçilik düşüncesine sahip Balkan halkları bağımsızlıklarını isteyince bu düşünceyi savunanlar azalmıştır.
- Tanzimat Dönemi'ndeki aydınların birçoğu, özellikle Jön Türkler bu akımı savunmuştur.

Osmanlılık düşüncesini savunanlar

Namık Kemal, Ziya Paşa, Ahmet Mithat Efendi, Mithat Paşa...

İSLAMCILIK

- İslami değerlerin her geçen gün yozlaşmasının, medreselerin eğitim düzeninin bozulmasının Osmanlının çöküşüne neden olduğunu iddia eden kimi aydınlar, bu değerlerin canlandırılmasının devleti kurtaracağını savunmuşlardır.
- İslam'ın ilk dönemindeki değerlerini XX. yüzyılın başlarına taşıyarak Türk toplumunu içinde bulunduğu bunalımdan kurtarmayı amaçlamışlardır.
- Balkan halklarının bağımsızlık isteklerinin yanında özellikle Arap dünyasındaki ayrılık istekleri, bu düşüncenin etkili olmasını engellemiştir.
- Bu düşünceyi savunanlar çoğunlukla *Sırat-ı Müstakim*, *Sebilü'r-Reşat*, *Mekâtip* ve *İslam* gibi dergilerin etrafında toplanmışlardır.

İslamcılık düşüncesini savunanlar

Mehmet Akif Ersoy, Şemsettin Günaltay, Sait Halim Paşa, Cevdet Paşa, Şeyhülislam Musa Kazım Efendi, Eşref Edip...

BATICILIK

- Batıcılık akımını savunanlar, Türk toplumuna Batı'da gelişen düşünce sistemini, yönetim biçimini, yaşama tarzını uygulayarak ülkenin gelişmesini, kalkınmasını sağlamaya çalışmışlardır.
- Bu akımı savunanlara göre Osmanlı Devleti'nin en büyük problemi Batılı olamamaktır.
- Tanzimat Dönemi'nde temelleri atılan bu düşünce, etkisini kaybetmeden günümüze kadar gelmiştir.
- Batıcılık akımı etrafında toplananlar, fikirlerini çoğunlukla *İçtihad* dergisinde dillendirmişlerdir.

Batıcılık düşüncesini savunanlar

Abdullah Cevdet, Baha Tevfik, Tevfik Fikret, Celal Nuri

TÜRKÇÜLÜK

- Balkan Savaşları sonrası başarısız olduğuna inanılan Osmanlılık düşüncesine alternatif olarak ortaya atılmıştır.
- Türk Birliği ilkesiyle hareket eden bu akım, dünyadaki bütün Türkleri bir araya getirip tek çatı altında toplamayı amaçlamıştır.
- Bu düşünce akımına göre devlet; ancak dili, dini, soyu ve ülküsü bir olan topluma dayanarak ayakta durabilir.
- Türkçülük akımı; dil, tarih ve edebiyat alanlarındaki çalışmalarla yani bir kültür hareketi olarak başlamış, zamanla siyasi bir nitelik kazanmıştır.
- Aslında ilk çalışmalar Tanzimat Dönemi'nde başlamıştır. Ahmet Vefik Paşa Ebulgazi Bahadır Han'ın *Şecere-i Türk* adlı eserini çevirmiş; Ahmet Cevdet çıkardığı *İkdam* gazetesinin altına "Türk gazetesidir." ibaresini yazdırmış, bu gazetede Osmanlıca-Türkçe tartışmalarına yer vermiştir.
- Şemsettin Sami 1901'de *Kamus-ı Türki* adlı eserini, Bursalı Tahir 1911'de *Türklerin Ulum ve Fünuna Hizmetleri* adlı eserini yazmıştır.
- Mehmet Emin Yurdakul'un *Cenge Giderken* şiirinde dillendirdiği "Ben bir Türk'üm dinim, cinsim uludur" dizesi Türkçülük akımının sloganı olmuştur.
- Türkçülük hareketinin fikir babası ve en önemli ismi Ziya Gökalp'tir.

Türkçülük düşüncesini savunanlar

Mehmet Emin Yurdakul, Nihal Atsız, Ziya Gökalp, Ömer Seyfettin, Ali Canip Yöntem, Ahmet Hikmet Müftüoğlu, Yusuf Akçura, Hamdullah Suphi

GENÇ KALEMLER VE YENİ LİSAN HAREKETİ

- Selanik'te 11 Nisan 1911'de *Genç Kalemler* dergisinde Ömer Seyfettin'in *Yeni Lisan* başlıklı imzasız bir makalesi yayımlanır.
- Bu makalede ilk kez "Millî Edebiyat" sözü kullanılmış, edebiyat konusunda yapılması gerekenler açıklanmıştır. Bu harekete, makaleden hareketle "Yeni Lisan" denmiştir.
- Millî Edebiyat akımı genel anlamda 1911'de bu makaleyle başlamış ve Cumhuriyet'in ilanına kadar sürmüştür.

Yeni Lisan Makalesindeki Temel İlkeler:

- Türkçede kullanılan Arapça ve Farsça dil bilgisi kuralları kaldırılmalı
- Türkçeye girmiş Arapça sözcükler Arapça dil bilgisi değerlerine göre değil, Türkçedeki kullanılışlarına göre dikkate alınmalı
- Arapça ve Farsça sözcükler asıllarındaki söylenişlerine değil, Türkçedeki söylenişlerine göre yazılmalı
- Konuşma diline girmiş Arapça ve Farsça sözcükler atılmamalı, bilimsel terimlerde Arapça kullanılmasında sakınca görülmemeli
- Diğer Türk lehçelerinden sözcük alınmamalı
- Yazı dili ile konuşma dili arasındaki farklılık kaldırılmalı, İstanbul ağızı yazı dilinde esas alınmalı

MİLLÎ EDEBİYAT DÖNEMİ'NİN GENEL ÖZELLİKLERİ

- Konuşma dilini yazı dili hâline getirme düşüncesi, zamanın yazarlarının büyük çoğunluğunca benimsenmiş; böylece süslü ve sanatlı dilden sade Türkçeye dönüşmüştür.
- Sanatçılar, kendilerine kaynak olarak kendi öz kültürlerini görmüşler ve millî öğelerden beslenmişlerdir. Bu dönemde yaşanan Millî Mücadele de dönemin değişik eserlerinde işlenmiştir.
- Yoksulluk, aile hayatı, ahlaki çöküntü gibi toplumsal konular işlenmiş, sanatçılar o dönemde yaşanan sosyal sorunları eserlerine taşımıştır.
- Daha önceki dönemlerde yüzeysel işlenen Anadolu ve Anadolu halkı bu dönem sanatçılarının birçok eserinde derinlemesine ele alınmıştır.
- Eserlerinde işledikleri temayı gerçekçi bir biçimde ele almak isteyen sanatçılar, gözleme önem vermiş ve gözlemleyerek topladıkları bilgileri eserlerinde kullanmışlardır.
- Bu dönem edebiyatı toplumsal özellik göstermiş, sanatçılar hem dönemine ayna tutmuş hem de yaşanan toplumsal sorunlara çözüm yolları sunmuştur.
- "Toplum için sanat" anlayışı çerçevesinde eserler ortaya konmuştur.
- Halkın yaşamı ve sorunlarının yanı sıra bireysel konular da işlenmiştir.
- Türkî-i Basit ile başlayan Tanzimat'ın I. Dönemi'nde tekrar dene-nen dilde sadeleşme bu dönemde başarıya ulaşmıştır.

Şiir

- Bu dönem şiiri faydacı, öğretici karakterlidir.
- Bu dönemde yazılan bütün şiirler ses, yapı, söyleyiş, dil ve anlam bakımından tamamen aynı değildir. Millî Edebiyat Dönemi'ne ait şiirler üç ana grupta incelenebilir:

Sade Dil ve Hece Ölçüsüyle Yazılan Şiirler

- Millî Edebiyat Dönemi'nde aruz ve hece beraber kullanılmakla birlikte hece ölçüsü ağırlık kazanmıştır.
- Konu ve temalarda yerli unsurlar ele alınmıştır. Şiirlerde halkın yaşantısı, memleketin durumu, doğa ve vatan sevgisi gibi konular işlenmiştir.
- Millî Edebiyat şairleri için esas olan, şiirin içeriği olmuştur; biçim daha geri planda kalmıştır.
- "Sanat toplum içindir." anlayışıyla şiirler yazılmıştır. Türk tarihi, Anadolu insanının yaşamı gibi millî konular üzerinde durulmuştur.
- Ali Canip Yöntem, Mehmet Emin Yurdakul, Ziya Gökalp, Fuat Köprülü, Hamdullah Suphi Tanrıöver, Celal Sahir Erozan, Necmettin Halil Onan, Halide Nusret Zorlutuna ve Beş Hececiler bu anlayışla şiir yazmıştır.

Saf (Öz) Şiire Özgü Arayışlar

- Millî Edebiyat Dönemi'nde şiirle müzik arasında yakın ilgiler kuran şairlerden ikisi olan Ahmet Haşim ve Yahya Kemal bu anlayışla şiirler yazmıştır.
- Her iki sanatçı da hece yerine aruzu kullanmışlardır.
- Bu anlayıştaki sanatçılar, genel olarak sanatlı söyleyişe önem vermiş toplumsallıktan uzak bireysel temaları ele almışlardır.
- Millî Edebiyat Dönemi'nde saf (öz) şiir anlayışıyla yazılan şiirlerin dili, o dönemde Millî Edebiyatçıların kullandıkları sade dilden, halk dilinden uzaktır.

Halkın Yaşayış Tarzını ve Değerlerini Anlatan Manzumeler

- Millî Edebiyat akımı şiirinin etkili olduğu yıllarda halkın yaşama tarzını ve değerlerini yansıtan manzum hikâyeler de yazılmıştır.
- Bu konuda Mehmet Akif Ersoy başı çeken şairdir. Konularını tamamen halkın yaşamından alan sanatçı, şiirlerinde sokak dilini bazen argo da dâhil olmak üzere kullanmıştır.
- Bu anlayışa bağlı olan sanatçıların Ziya Gökalp çevresinde şiir yazan şairlerden ayrılan en önemli yönleri, Türkçülük yerine İslamcılığı öne çıkarmaları, hece vezni yerine aruzu tercih etmiş olmalarıdır.
- Şiirlerinde Arapça, Farsça sözcüklerin yanında sokak diline ve günlük söyleyişlere de yer vermişlerdir.

ALİ CANİP YÖNTEM (1888-1967)

- Fecriati topluluğunda yer almış, sonraki yıllarda Millî Edebiyat topluluğuna katılmıştır.
- Türk dilinin sadeleşmesi konusunda Ömer Seyfettin ve Ziya Gökalp'le birlikte büyük bir özveriyle çalışmıştır.
- Önceleri divan şiiri ve Servetifünun şiiri tarzında şiirler yazmasına rağmen, daha sonra dilde sadeleşme fikrini kabul edince yine aruzla ancak sade dille şiirler kaleme almıştır.
- Şair, heceye geçmiş ancak halk piiri nazım biçimlerini kullanmamış, yeni biçimlerle, bazen de terzarima tarzında yazmıştır.
- *Genç Kalemler* dergisinin başyazarlığını yapmıştır.

Eserleri

Şiir: Geçtiğim Yol

Makale: Millî Edebiyat Meselesi ve Cenap'la Münakaşalarım

İnceleme: Ömer Seyfettin, Epope

Antoloji: Türk Edebiyat Antolojisi

MEHMET EMİN YURDAKUL (1869 - 1944)

- "Millî Şair" olarak tanınmıştır.
- Milliyetçi görüşleri savunduğu şiirleriyle Millî Edebiyat akımının öncü şairleri arasında yer almıştır.
- Aruz ölçüsünün ön planda olduğu Servetifünun Dönemi'nde, hece ölçüsüyle yazdığı şiirlerinde yalın bir dil kullanmıştır.
- İlk kitabı *Türkçe Şiirler*'le büyük yankı uyandırmıştır.
- "Türk edebiyatına halkın sesini getiren şair" olarak nitelendirilmiştir.
- Şiirde biçim yönünden yenilikler yapmış ve geleneksel Türk şiirinde çok kullanılan kalıpların yerine 4+4+4+3=15, 4+4+4+5=17, 4+4+4+7=19 gibi farklı kalıplar kullanmıştır.
- Nazım birimi bakımından da değişiklikler yapan sanatçı, dörtlük geleneğinin dışına çıkarak üçer, altışar, sekizer dizelik kıtalar kurmuş, Batı'dan gelen sone biçiminde şiirler de kaleme almıştır.
- Türkçülük akımını savunmuş, bu yolda millî duyguları ve sosyal konuları dile getiren öğretici nitelikte şiirler yazmıştır.
- Teknik bakımdan zayıf şiirleri; coşkunluk veren üslubu sayesinde geniş bir okur kitlesi tarafından okunmuştur.
- Halkı, Kurtuluş Savaşı'na teşvik etmek için bizzat Anadolu'yu dolaşmıştır.
- Tanzimat Dönemi'nde ortaya çıkan "halk için halk diliyle yazma" anlayışını Servetifünun Dönemi'nde bağımsız bir yazar olarak yeniden canlandırmıştır.
- *Cenge Giderken* şiiri ile edebiyatımızda yeni bir çığır açmıştır.

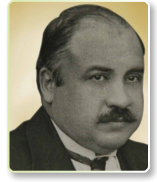
Eserleri

Şiir: Türkçe Şiirler, Türk Sazı, Ey Türk Uyan!, Tan Sesleri, Ordunun Destanı, Dicle Önünde, Hastabakıcı Hanımlar, Turan'a Doğru, Zaffer Yolunda, İsyan ve Dua, Aydın Kızları, Mustafa Kemal, Ankara

Makale: Fazilet ve Adalet, Türk'ün Hukuku, Kral Corc'a, Dante'ye

ZİYA GÖKALP (1876-1924)

- Türk toplumunun kendine özgü ahlaki ve kültürel değerleriyle, Batı'dan aldığı bazı değerleri kaynaştırarak bir senteze ulaşmayı amaçlamıştır.
- "Türkçülük" düşüncesini *Türkçülüğün Esasları*, *Türkleşmek İslamlaşmak Muasırlaşmak* gibi eserleriyle sistemleştirmiştir.
- Millî bir edebiyatın kurulması ve gelişmesinde önemli rol oynamıştır.
- "Toplum için sanat" anlayışını benimseyen Ziya Gökalp, eserlerinde sade bir dil kullanmıştır.
- Hece ölçüsünün yaygınlaşmasında büyük rol oynamış, Beş Hececiler gibi birçok sanatçının hece ölçüsüyle şiirler yazmasına öncülük etmiştir.
- Hece ölçüsü ile yazdığı şiirlerinde canlı bir İstanbul ağızı çekmektedir.
- Şiirlerinde Türk mitolojisi, masalları ve efsanelerinden yararlanmıştır.
- Başlangıçta Turancılığı, daha sonra ise Türkiye Türkçülüğü görüşünü savunmuş, bu görüşü eserlerinde ele almıştır.
- Türkçe karşılığı olan Arapça ve Farsça sözcüklerin atılması gerektiği düşüncesini savunmuştur.
- İlk *sosyoloğumuz* olan bu şairimizin şiirlerini destansı şiirler, vatanî şiirler, öğretici şiirler, lirik şiirler ve çocuk şiirleri başlığı altında toplamak mümkündür.

Eserleri

Şiir: Kızıl Elma, Yeni Hayat, Altın Işık

Düzyazı: Malta Mektupları (mektup), Türkçülüğün Esasları (araştırma), Türkleşmek-İslamlaşmak-Muasırlaşmak (makale), Türk Medeniyeti Tarihi, Türk Töresi, Türk Ahlakı

NOT

NAYİLER

- Nesl-i Ati (Yeni Nesil) de denen Nayiler, Şahabettin Süleyman'ın *Safahat-ı Şiir ve Fikir* mecmuasında yayımladığı bir makale ile tanıttığı (Nâyiler – Yeni Bir Gençlik Karşısında) bir edebiyat grubudur.
- “Millî geçmişe bağlanış” anlayışıyla ortaya çıkmışlar, edebiyatta millîliğin *Genç Kalemler*'in tekelinde olmadığını belirtmişler ancak düşüncelerini hayata geçiremeden dağılmışlardır.
- Temsilcileri: Halit Fahri Ozansoy, Orhan Seyfi Orhon, Enis Behçet Koryürek, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Refik Halit Karay

NEV-YUNANİLER

- Yahya Kemâl ile Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun benimsedikleri, Anadolu'da yaşayan Türklerin Akdeniz havzası medeniyetinden olduklarını ispat düşüncesiyle ortaya çıkan bir harekettir.
- Bu eğilimin örnekleri de Yahya Kemal'in “Sicilya Kızları” ve “Biblos Kadınları” adlı şiirleri ile Yakup Kadri'nin “*Siyah Saçlı Yabancı ile Berrak Gözlü Genç Kızın Sözleri*” başlıklı yazısı ile sınırlı kalmıştır.

PRATİK

SANATÇIYA GİDEN YOL

Mehmet Emin Yurdakul

- “Türk Şairi”, “Millî Şair” ünvanı
- “Türk” kelimesini, Türkçülük şuur ve anlayışı ile şiirde ilk defa kullanan
- “*Cenge Giderken*” adlı şiiri

Ali Canip Yöntem

- Ömer Seyfettin ve Ziya Gökalp'le birlikte Yeni Lisan hareketinin ve Millî Edebiyatın teorisyenlerinden
- “Yeni Lisan” hareketinin savunucularından

PRATİK

SANATÇIYA GİDEN YOL

Ziya Gökalp

- “Türkçülük” düşüncesini sistemleştirme
- Türkçülük akımının öncüsü olma
- Millî Edebiyatın kurucusu
- İlk sosyolog
- Beş Hececiler üzerinde etkili olarak onların hece ölçüsüne geçmelerini sağlama

Dilde sadeleşme hareketi, “Yeni Lisan” adıyla aşağıdaki edebiyat dönemlerinin hangisinde yer almıştır?

- A) Tanzimat B) Servetifünun C) Fecr-i Âti
D) Millî Edebiyat E) Cumhuriyet

ÖSYM Sorusu

Önce Fecr-i Âti'ye girip onun sanat anlayışına uygun şiirler yazmış olan ----, 1911'den sonra, şiirlerini “Yeni Lisan” anlayışıyla yazmaya başladı. Ömer Seyfettin ve Ziya Gökalp ile birlikte “Yeni Lisan”ı açıklamaya çalıştı. Kısa bir süre içinde heceyle yazmaya başladı. Şiirlerinin bir kısmını *Geçtiğim Yol* adlı kitapta topladıktan sonra, şiiri de bırakarak edebî incelemelerle uğraştı.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Faruk Nafiz Çamlıbel
B) Yusuf Ziya Ortaç
C) Ali Canip Yöntem
D) Orhan Seyfi Orhon
E) Hamdullah Suphi Tanrıöver

ÖSYM Sorusu